

РІШЕННЯ
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Разова спеціалізована вчена рада Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова Національної академії наук України» м. Київ, прийняла рішення про присудження Гопанок Інні Валеріївні ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право» на підставі прилюдного захисту дисертації «*Врегулювання спору за участю судді в господарському судочинстві*».

«22» вересня 2023 року.

Гопанок Інна Валеріївна народилася 22 серпня 1993 року. У 2016 році закінчила Київський національний університет імені Тараса Шевченка та отримала диплом магістра за спеціальністю «Правознавство», а також закінчила Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана та отримала диплом бакалавра за спеціальністю «Економіка підприємства». У 2018 році закінчила Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана та отримала диплом магістра за спеціальністю «Економіка підприємства».

3 грудня 2021 – по теперішній час – працює помічником голови Господарського суду Київської області.

Має досвід роботи в Господарському суді Київської області на посаді старшого секретаря апарату (жовтень 2015 – грудень 2021) та у ДП «Державний науково-дослідний та проектно-вишукувальний інститут «НДПРОЕКТРЕКОНСТРУКЦІЯ» на посаді техника з підготовки технічної документації 1-ої категорії відділу оформлення проектних матеріалів (**березень 2010 – лютий 2012**).

З 01 листопада 2018 року по 31 жовтня 2022 року навчалась в аспірантурі Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова Національної академії наук України».

Дисертацію виконано в Державній установі «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова Національної академії наук України». Тему дисертації затверджено на засіданні Вченої ради Інституту економіко-правових досліджень Національної академії наук України, протокол № 12 від 22.12.2018 року.

Науковий керівник – доктор юридичних наук, професор, заступник директора з наукової роботи, завідувач відділу проблем модернізації господарського права та законодавства Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Мамутова Національної академії наук України» **Джабраїлов Руслан Аятшахович**.

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 10 наукових праць, з яких 7 наукових статей (6 з яких опубліковані у наукових фахових виданнях України, одна – у періодичному за науковим напрямом дослідження аспіранта науковому виданні іноземної держави) та 3 тез доповідей за матеріалами виступів на науково-практичних конференціях.

Список опублікованих праць за темою дисертації

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Гопанок І.В. До проблеми визначення напрямків вдосконалення господарського процесуального законодавства щодо врегулювання спору за участю судді. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. Вип. 1(22). Т. 5. Ч. 2. С. 18–22.

2. Гопанок І.В. Поняття та характерні ознаки врегулювання спору за участю судді в господарському судочинстві. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. Вип. 2(23). Т. 5. Ч. 2. С. 18–21.

3. Гопанок І.В. Зарубіжний досвід застосування процедури врегулювання спору за участю судді в господарському судочинстві та можливості його використання в Україні. *Юридична наука*. 2019. № 1(91). С. 233–239.

4. Гопанок І.В. До характеристики принципів здійснення врегулювання спору за участю судді в господарському судочинстві. *Юридична наука*. 2019. № 2(92). С. 280–286.

5. Гопанок І.В. Підстави та порядок припинення врегулювання спору за участю судді в господарському судочинстві. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2020. Вип. 6. Т. 1. С. 50–54. <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2020.6-1.9>

6. Гопанок І.В. Деякі аспекти співвідношення врегулювання спору за участю судді в господарському судочинстві з медіацією. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 3. С. 212–215. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-3/48>

Стаття у періодичному науковому виданні іншої держави

7. Hopanok I. Participants in the dispute resolution procedure with the participation of a judge in commercial litigation. *Knowledge, Education, Law, Management, Nauka, Oświata, Prawo, Zarządzanie*. 2020. № 5(33). Vol. 1. P. 232–236. <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.5.1.41>

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

8. Гопанок І.В. Верховенство права як принцип здійснення врегулювання спору за участю судді в господарському судочинстві. *Сутність та значення впливу законодавства на розвиток суспільних відносин: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 9–10 берез. 2018 р.)*. Одеса: Причорноморська фундація права, 2018 С. 47–51.

9. Гопанок І. В. До характеристики правового статусу сторін судового процесу як учасників процедури врегулювання спору за участю судді в

господарському судочинстві. *Сучасні проблеми правової системи та державотворення в Україні*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф.(м. Запоріжжя, 22–23 лют. 2019 р.). Запоріжжя: Запорізька міська громадська організація «Істина», 2019. С. 59–61.

10. Гопанок І. В. Зловживання процесуальними правами як підстава припинення врегулювання спору за участю судді у господарському процесі. *Правові реформи в Україні: реалії сьогодення*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 17–18 квіт. 2020 р.). Харків: Асоціація аспірантів юристів, 2020. С. 33–35.

У дискусії взяли участь голова і члени разової спеціалізованої вченої ради:

Гудіма Тетяна Степанівна, доктор юридичних наук, старший дослідник, заступник завідувача відділом проблем модернізації господарського права та законодавства Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова Національної академії наук України». Оцінка позитивна без зауважень.

Олюха Віталій Георгійович – доктор юридичних наук, доцент, провідний науковий співробітник відділу господарсько-правових досліджень проблем економічної безпеки Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова Національної академії наук України». Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. Як перший рівень новизни авторка пропонує розуміння врегулювання спору за участю судді в господарському судочинстві як альтернативного способу вирішення (розв'язання) спору, що перебуває у провадженні відповідного господарського суду, який передбачає пошук сторонами спору на засадах добровільності та конфіденційності можливих шляхів примирення і вирішення спірної ситуації за допомогою судді господарського суду, що спрямовує перебіг процедури та надає згідно із законом іншу допомогу сторонам, утім не реалізує свої юрисдикційні повноваження і не вирішує спору по суті. В цілому з таким підходом можна погодитись, адже запропоноване авторське визначення відображає основні ознаки цього інституту.

Проте бачиться, що хоча під час процедури примирення суддя дійсно не реалізує значну частину своїх юрисдикційних повноважень, але певною мірою він їх не позбавлений. Так, суддя має певні права та обов'язки: роз'яснити сторонам мету, порядок проведення врегулювання спору, прав та обов'язків сторін; під час проведення спільних нарад з'ясувати підстави та предмет позову, підстави заперечень; роз'яснити сторонам предмет доказування; запропонувати сторонам надати пропозиції щодо шляхів мирного врегулювання спору тощо. Суддя може запропонувати сторонам можливі шляхи мирного врегулювання спору. Саме суддя забезпечує дотримання конфіденційності та добросовісного використання сторонами процедури примирення. Також початок процедури примирення та її

закінчення відбувається згідно з ухвалами, які приймає суддя.

2. Крім того, не повністю завершеною є пропозиція дисертантки щодо шляхів вдосконалення механізму припинення процедури врегулювання спору за участю судді в господарському судочинстві у частині закріплення переліку дій та/або бездіяльності, що можуть кваліфікуватись суддею як такі, що спрямовані на затягування процедури врегулювання спору.

3. Потребує більш детальної аргументації пропозиція дисертантки щодо диференціації учасників процедури врегулювання спору за участю судді в господарському судочинстві, залежно від специфіки правового статусу, ступеня залученості зазначених учасників до процесу врегулювання спору за участю судді.

Петруненко Ярослав Вікторович – доктор юридичних наук, професор, старший науковий співробітник відділу проблем модернізації господарського права та законодавства Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова Національної академії наук України». Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. У дисертаційній роботі наголошено, що основними перевагами процедури врегулювання спору за участю судді є те, що вона дає змогу 8 сторонам самостійно поза межами безпосереднього офіційного провадження врегулювати конфлікт. Втім, чи не видається дисертантці, що з моменту звернення до суду навряд чи можна стверджувати про перебування процедури вирішення спору поза межами офіційного провадження?

2. Авторкою запропоновано нормативно визначити перелік дій та/або бездіяльності, що можуть кваліфікуватись суддею як такі, що спрямовані на затягування процедури врегулювання спору. Підтримуючи висловлену ідею та в цілому погоджуючись з думкою щодо доцільності дотримання принципу юридичної визначеності у цій сфері відносин, у той же час чи не призведе реалізація цієї пропозиції авторки до створення обмежень можливостей судді у прийнятті рішення щодо припинення процедури врегулювання спору у разі настання підстав, не передбачених таким переліком?

Подцерковний Олег Петрович – член-кореспондент Національної академії правових наук України, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри господарського права і процесу Національного університету «Одеська юридична академія» Міністерства освіти і науки України. Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. Попри ґрунтовність аналізу основних змістовних характеристик інституту врегулювання спору за участю судді в господарському процесі, авторка зробила досить спірний висновок про необхідність «розробки та прийняття базового нормативно-правового акта, який визначає загальні правила та вимоги щодо процедури врегулювання спору за участю судді в усіх галузях процесуального права (наприкладі США) (с. 20, 72 тощо).

Найбільша небезпека для господарського судочинства як найважливішої юрисдикційно-інфраструктурної частини національної

економіки – це уніфікація із іншими процесами, коли втрачається специфіка господарського процесу, спрямована на обслуговування спорів між професійними учасниками ринку, забезпечення оперативності та меншої формальності процедур задля врахування економічних чинників вирішення спорів на противагу споживчим, сімейним, кримінальним, адміністративним та іншим конфліктам, де сторони керуються особливими мотивами і закон повинен забезпечувати інші стандарти формалізації на шкоду оперативності та економічній ефективності відносин.

Як тут не згадати одвічну господарсько-правову методологію, розроблену академіком В.К. Мамутовим та іншими господарниками про те, що «гроші повинні працювати», що бізнесмен охоче втратить частину коштів аби не затягувати розгляд справ, а оперативність та необхідність збереження виробничих зв'язків є визначальним при вирішенні господарських конфліктів. Власне авторка підтримує ці ідеї, але їх правильність може бути заперечена результатами пропонованих узагальнень, до яких, до речі як раз і закликають «фахівці широкого профілю» з середовища цивілістів.

2. Загальне зауваження до роботи можна зробити також у контексті намагання авторки відділити процедуру врегулювання спору за участі судді від юрисдикційної діяльності господарського суду. Наприклад, про це прямо зазначається на с. 36 дисертації: «Суддя господарського суду, який бере участь у процедурі врегулювання, позбавлений права приймати процесуальні рішення і виносити акт по суті справи, тобто він не здійснює юрисдикційної діяльності».

І інших частинах роботи авторка також встає на позицію тих авторів, які жорстко розмежовують примірні процедури від діяльності господарського суду з вирішення спорів.

Тут є кілька аспектів, які доцільно враховувати, аби, як видається, не робити на стільки категоричні висновки.

По-перше, в літературі відсутня власно єдність у питанні, що таке юрисдикційна діяльність. В роботі авторка зайняла позицію, відповідно до якої така діяльність не є юрисдикційною, адже «суддя господарського суду, який бере участь у процедурі врегулювання, позбавлений права приймати процесуальні рішення і виносити акт по суті справи» (с. 36). Але й при розгляді справи по суті суддя теж не завжди виносить рішення у справі. При припиненні провадження у справі, зокрема, такого не відбувається. Навпаки, успішність процедури врегулювання спору за участі судді характеризується складенням мирової угоди, яка подається тому самому судді на затвердження, або подачею позивачем заяви про відмову від позову чи заяви відповідача про визнання позову, що мають наслідком відповідні процесуальні дії судді щодо поновлення провадження та винесення процесуального рішення. Авторка пише, що «не є процесуальною дією, в ході його проведення суддя не приймає процесуальних рішень, воно не має чітко встановленого порядку, якого сторони зобов'язані дотримуватися». Але у ст. 186-190 ГПК розписані усі складові такої процедури – вона не здійснюється довільно. Суддя може оголошувати перерву, залучати перекладача (хіба це не процесуальні рішення?), слідкує за додержанням

сторонами їх прав та обов'язків, може достроково припинити цю процедуру і не позбавлений права притягати до юридичної відповідальності за порушення відповідного порядку та неповагу до суду. Нарешті, суддя діє у межах справ, віднесених до юрисдикції господарського суду, здійснюється щодо справи, яка передана на розгляд господарського суду та відповідно до процесуального закону. Отже, дуже важко відділити діяльність судді щодо врегулювання спору від юрисдикційної діяльності господарського суду.

По-друге, небезпека жорсткого відділення процедури врегулювання спору від юрисдикційної діяльності несе ризик її спотворення як особливої форми примирення, яка відрізняється від медіації, коли перший інститут втратить процесуальну форму та, відповідно, довіру учасників процесу, відірве процедуру врегулювання пору за участі судді від інших стадій господарського процесу, призначення господарського судочинства, статусу судді та інших складових, притаманних господарському судочинству загалом. Суддя не стає «вільним медіатором» у такій процедурі, в цій діяльності суд виступає «компетентною парасоллю» для врегулювання, а не зовнішнім спостерігачем конфлікту.

Отже, доцільніше не відділяти аналізований інститут від юрисдикційної діяльності, а говорити про особливу форму юрисдикційної діяльності господарського суду із врегулювання спору, яка не є позасудовою, але альтернативною до позовного провадження та інших процедур розгляду справи по суті.

3. Робота має окремі неточності та слабо аргументовані місця. Наприклад, на с. 67 зазначається, що «врегулюванню спору за участю судді відбувається до звернення до господарського суду». Але це не зовсім так, враховуючи положення ч. 1 ст. 186 ГПК, і є скоріше опискою. Сама авторка у інших частинах роботи пише, що ця процедура передує розгляду справи по суті, але після звернення із позовом до господарського суду. Було б дивно, якщо б сторона, не звертаючись із позовом, просила суддю господарського суду сприяти врегулюванню конфлікту. Для цього є бізнес-медіатори.

Навряд чи правильним автором принципу законності для процедури врегулювання пору за участі судді окремо від принципу верховенства права у підрозділі 1.2. роботи. Звертає на себе увагу, що змінами до Конституції України 2016 року принцип законності виключений з принципів судочинства, позаяк він охоплюється принципом верховенства права. Більш того, принцип законності може бути небезпечним, позаяк не виключає неправові закони і суддя не зобов'язаний застосовувати неправові закони.

4. Дещо ускладнює розуміння зроблених дисертанткою висновків структурний підхід, застосований у роботі щодо аналізу думок інших авторів, коли виявлені дискусійні моменти узагальнюються щодо великої групи авторів, замість обговорення плюсів та мінусів позиції кожного конкретного дослідника. Зокрема, важко зрозуміти, які саме позиції дослідників стосовно суті примирних процедур у першому підрозділі дисертації мають вразливості, що примусило авторку робити власні висновки. Аналогічний прийом застосовано при аналізі підстав інституту врегулювання спору за участі судді у підрозділі 2.2. тощо. Такий спосіб викладення може

породжувати сумніви про «обережне побоювання» критики позиції інших авторів, що навряд є доцільним, адже йдеться про обговорення наукових думок, а не особистостей. Упевнений, розвиток науки відбувається лише там, де позиція найавторитетніших науковців не є аксіомою, а скоріше підґрунтям для власних наукових здобутків через ретельний аналіз та наукову перевірку.

Також до певних прогалин роботи можна віднести відсутність аналізу судової статистики щодо ефективності запроваджених з 2017 року процедур врегулювання спору за участі судді. Це розширило б перспективу обговорення відповідних проблем.

Кабенок Юлія Валеріївна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного, цивільного та комерційного права Державного торговельно-економічного університету. Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. В цілому позитивно оцінюючи дослідження авторкою зарубіжного досвіду застосування процедури врегулювання спору за участю судді, дискусійною видається пропозиція щодо прийняття цільового нормативно-правового акта, в якому встановлено норми, що визначають базову юридичну модель досліджуваної процедури (с. 72). Більш вдалим видається підхід концентрації цих норм у відповідній главі ГПК України. Проте у випадку прийняття такого цільового акту, авторка не вказує чи підлягатимуть виключенню статті ГПК України, які регулюють цю процедуру. Окрім того, доречним було б надати власне бачення того, яку саме модель слід вважати базовою та якими мають бути її елементи.

2. Дисертантка пропонує запровадження посади спеціальних суддів-медіаторів, поклавши на них завдання та повноваження у сфері забезпечення вирішення господарського спору між сторонами (с. 73). Разом із цим, у роботі авторка слушно стверджує, що процедура врегулювання спору за участю судді не є медіацією, а є самостійною примирною процедурою (с. 136). Запровадження вказаної посади призведе до неточностей у термінологічно-категоріальному апараті та може створити підстави для ототожнення цієї процедури з медіацією. Також дисертантка не уточнює практичну реалізацію таких змін. Адже з огляду на проблему «кадрового голоду» у судах, виникає питання щодо можливого кількісного складу суддів-медіаторів в межах одного суду та створення додаткового навантаження на суддю, який є також суддею-медіатором.

3. Авторкою піднімається питання щодо розширення кола учасників процедури врегулювання спору за участю судді шляхом доповнення цього переліку експертом та спеціалістом (с. 147-148). Вказана пропозиція видається спірною з огляду на те, що роль експерта у процесі полягає у наданні обґрунтованого та об'єктивного письмового висновку на поставлені питання. Законодавством України чітко визначено права та обов'язки судового експерта та його участь окреслена наданням висновку, а у випадку необхідності, з'явитися на виклик суду для надання роз'яснень щодо свого висновку і відповісти на питання суду та учасників справи. Тобто, експерт не

надає порад чи консультацій сторонам, оскільки його діяльність полягає у проведенні експертного дослідження із застосуванням спеціальних знань з метою відповіді на поставлені питання та надання висновку за результатами такого дослідження. Строк виготовлення висновку експерта може перевищувати сам строк проведення процедури врегулювання спору за участю судді, особливо, коли мова йде про експертів, які є працівниками державних установ. Тут уже мова йде про збір додаткових доказів, але якщо сторони прагнуть вирішити спір шляхом примирення, то втрачати час на виготовлення висновку експерта недоцільно. Якщо таку експертизу призначає суд, то, відповідно, суд має розглянути клопотання сторони про її призначення та затвердити питання, які ставляться перед експертом. Як це корелюється із твердженням дисертантки про те, що суддя-учасник господарського суду, не приймає процесуальних рішень у процедурі врегулювання? (с. 67).

4. У роботі містяться окремі взаемосуперечливі тези, які стосуються необхідності запровадження відповідальності судді за порушення заборони на надання сторонам юридичних рекомендацій та порад у ході процедури врегулювання спору. Так, дисертантка пропонує закріпити у главі 4 ГПК України «Врегулювання спору за участю судді» положення про його дисциплінарну відповідальність згідно із Законом України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016 № 1402-VIII (с. 145). Одночасно із цим, авторка зазначає, що «Якщо ж таку пораду, рекомендацію отримано стороною в ході закритого засідання, інша сторона навряд чи про це дізнається і, тим більше, зможе довести, що сторона отримала відповідну інформацію саме від судді. За таких обставин встановлення відповідальності навряд чи забезпечить належне дотримання суддею зазначених заборон» (с. 161).

5. У дисертаційній роботі авторкою сформульовано низку пропозицій щодо удосконалення законодавства в частині процедури врегулювання спору за участю судді. У зв'язку з чим, було б доцільно викласти запропоновані зміни у вигляді окремого додатку до дисертації.

Результати відкритого голосування:

«За» - 5 членів ради;

«Проти» - немає;

Тих, хто утримались, немає

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова Національної академії наук України» присуджує *Гопанок Інні Валеріївні* ступінь доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право.

Додаток: відеозапис трансляції захисту дисертації з накладенням електронної печатки закладу, що базується на кваліфікованому сертифікаті електронної печатки.

**Голова
разової спеціалізованої вченої ради
доктор юридичних наук,
старший дослідник**

Тетяна ГУДІМА